

Elisabeta POP

O confruntare cu trecutul...

„Viața noastră e ca o legendă:” – spune Seneca – „nu contează cât e de lungă, ci cât de bine e povestită.” Viața Amaliei – o fată, o femeie dintr-o Românie comunistă – n-o fi fost una de excepție (deși toți credem, nu-i așa, că „viața mea e un roman”), dar a fost una pe care – pe părți, pe bucățele, pe fragmente – și-o recunosc multe alte femei... De la noi și de aiurea. Amalia însă, prin condeiul Alinei Nelega, și-o povestește bine. Atât de bine, că n-o poți uita ușor.

Actrițele optează cu vizibil interes pentru text, poate și pentru ce spune el, dar mai ales pentru *cum* spune. Personajul Amalia are și o doză mare de pitoresc, e mereu la granița lacrimii cu râsul, dar e extrem de uman, are umor, are o candoare și o sinceritate cuceritoare, e plin de viață, e – într-un cuvânt – o partitură râvnită, dar și o serioasă piatră de încercare pentru actrițe.

Am văzut, de-a lungul anilor, două spectacole cu monodrama Alinei Nelega. Primul, în premieră absolută, a fost cel al Monicăi Ristea Horga, la Teatrul „Ariel” din Târgu Mureș, în regia lui Gavril Cadariu. Fără să facă un pas, stând ca la o tribună, actrița comunica într-un fel cu totul excepțional – vorbindu-ne cu ochii, cu chipul ei de mare expresivitate – stări și sentimente, incredibile trăiri. Rar mi-a fost dat să văd (poate de la Madeleine Renaud în *Ah, ce zile frumoase*) o actriță susținând cu asemenea forță un monolog. Examen dificil pentru orice actor...

Am văzut-o apoi, la Teatrul „Act”, pe foarte tânăra Cristina Casian, în regia Marianeii Cămărășan, uimindu-ne cu siguranța și autenticitatea trăirii unei vieți despre care ea, atât de tânără, n-a putut afla decât din citite. A fost uimitor de adevărată, de emoționantă. Un debut care anunța o certitudine.

Am spus toate acestea ca să justific oarecum interesul pe care l-am manifestat pentru noua montare de la Teatrul Național din Cluj (Studio „Euphorion”). Pe Anca Hanu o cunosc binișor, de când a debutat, și apreciez la ea nu numai talentul, ci și pregătirea muzicală, seriozitatea și dăruirea; în fond, profesionalismul ei. M-a interesat apoi – de ce să nu recunosc – și viziunea tânărului regizor Tudor Lucanu (care semnează și scenografia); i-am văzut câteva spectacole (*Soția mea*, *Shakespeare* de Cornel Udrea; *Bravul meu Micșă* de Radu Țuculescu; pentru spectacolul *Barrymore*, semnat regizoral tot de el, Anton Tauf a obținut Premiul de interpretare la ultima ediție a Festivalului de Teatru Scurt de la Oradea) și am apreciat mai ales capacitatea lui de a lucra cu actorii – lucru rar la regizorii tineri, adesea timorați, copleșiți de personalitățile... dificile (mă rog, exigente și uneori greu de stăpânit și de strunit) ale actorilor din orice teatru, de oricând și de pretutindeni. Dixit.

Anca Hanu ne primește în sălița Studioului, îmbrăcată în costum de pionier, cu cravata roșie la gât. Joacă șotron. Sare. Joacă. Nu se uită nici în dreapta, nici în stânga, nici la noi. Joacă, concentrată, șotron. N-a obosit. Joacă. Sare. Apoi își începe lungul monolog, care – curios lucru – mie una mi s-a părut, la final, prea scurt. Asta pentru că Anca nu ne-a lăsat niciun minut să ne plictisim, să ne uităm la ceas...

Încet-încet, recurgând doar la câteva obiecte vestimentare, ea își povestește viața. Viața unei copile într-o Românie comunistă. Sărăcia, mizeria chiar, fratele, bunica, porcul, vecinii, polițiștii, securiștii, partidul, apoi abuzurile de tot felul, violul, dragostea, îndrăgostirea, viața cu toate ale ei, când mai bune, dar mai mult rele – toate, toate ne trec prin fața ochilor, povestite cu inocență la început, apoi cu o detașare care frizează nebunia. Să fie oare în toate mințile fata asta, apoi tânăra asta, apoi bătrâna asta, care vorbește despre viața ei de parcă ar povesti un roman, sau un film, sau – de ce nu – o piesă de teatru? Trecerea ei prin vârste se face pe nesimțite, așa încât nici nu ne dăm seama când fetișcana s-a făcut adolescentă, când a devenit femeie (după trauma unui viol) și când a îmbătrânit de-a binelea. Căci, între speranța de a fi o mare doamnă și a ajunge îngrijitoare la un W.C. într-un aeroport este un hău adânc, o prăpastie care desparte două lumi, dacă nu mai multe...

Alina Nelega a ales să vorbească despre un trecut românesc nu destul de îndepărtat ca să-l dăm cu totul uitării. Jorge Semprun povestește în cartea sa *L'Écriture ou la vie* cum, la un moment dat, uitarea l-a vindecat de experiența concentraționară. Sigur, se poate și așa, dar se poate și să-ți ușurezi suferința spovedindu-te (nu contează cui: preotului sau psihanalistului). Oricum, relația cu trecutul, amintirile care nu te părăsesc, provoacă nevroze. „Vindecarea” – spune Tzvetan Todorov (în *Abuzurile memoriei*) – „trece prin recuperarea amintirilor refutate.” Oricum, chiar dacă trecutul nu mai apucă să domine prezentul, regăsirea lui este indispensabilă. E aici și o nevoie acută de eliberare, de identificare a celor mai importante momente din viața noastră, fiindcă toate imaginile legate de noi contribuie la identificarea, la alcătuirea portretului nostru moral, nu cel pe care ni-l „desenăm” noi, binevoitori, ci acela care se conturează și din amintirile noastre despre noi, dar și din ale celorlalți.

Amalia ne face martorii tuturor pățaniilor și pătimirilor ei, și o face cu detașare, uneori cu un aer glumeț, de parcă n-ar vrea s-o compătimim, ci numai și numai s-o înțelegem și să medităm.

„Autoarea” – spune Marian Popescu – „preferă uneori tonul confesiunii, al punctului de vedere narativ care e și al personajului său și al ei ca autoare.” Am apreciat știința regizorului de a găsi echilibrul necesar între lacrima și râsul Amaliei, sugerându-i actriței cum să dozeze emoția, învelind-o în vâlul fin al glumei, al unui jemanfișism care te ține treaz, atent, necopleșit de emoții. Anca Hanu a înțeles perfect această stare a personajului, adăugându-i doar ceva (mult!) din propria ei energie și sensibilitate.

Alina Nelega pune mare preț pe cuvânt. Același Marian Popescu observă că ea „scrie teatru nu atât ca să facă literatură, cât pentru a se exprima în limbajul care permite un tip de cuvânt creator de tensiune”. Din rostirea Ancăi Hanu nu se pierde nu vreun cuvânt, ci nici măcar un accent. Impecabila dicție și înțelegerea exactă a sensurilor, a subtextelor, face ca textul monodramei să ajungă la noi exact așa cum l-a gândit autoarea. Regizorul n-a căutat să se pună cumva în valoare pe sine, ci a slujit cu profesionalism atât piesa, cu mesajul ei limpede, cât și pe actrița careia i-a cerut mult, dar i-a și lăsat marja aceea de libertate care înseamnă încredere în inteligența actorului, în capacitatea lui de a descifra un text și a veni cu sugestii.

Anca Hanu ne-a oferit o **Amalia respiră adânc** matur gândită, sensibil analizată, cu imens devotament interpretată. Bravo!